

University of Groningen

Boekbespreking van A. Donker, Precursors and prevalence of young-adult and adult delinquency

Dijkstra, Jan; Veenstra, René

Published in:
Tijdschrift voor Criminologie

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2005

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Dijkstra, J., & Veenstra, R. (2005). Boekbespreking van A. Donker, Precursors and prevalence of young-adult and adult delinquency. *Tijdschrift voor Criminologie*, 47(3), 300-306.
<http://www.ppsw.rug.nl/~veenstra/CV/Review%20Donker%2005.pdf>

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

BESPREKINGEN

Jong probleemgedrag als voorspeller voor latere criminaliteit

Jan Kornelis Dijkstra en René Veenstra

Andrea Donker, *Precursors and Prevalence of Young-Adult and Adult Delinquency (Voorbodes en vóórkomen van delinquentie onder (jong)volwassenen)*, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR), Leiden, 2004, 139 blz., ISBN 90 9018078 8.

Een intrigerende paradox in de criminologie is dat volwassen criminelen meestal delinquent waren als kind en als adolescent, maar dat delinquentie tijdens de kindertijd en adolescentie doorgaans niet leidt tot een criminele carrière. In het proefschrift van Andrea Donker komt deze paradox nadrukkelijk aan de orde, met twee toespitsingen. Ten eerste wordt aandacht besteed aan het vóórkomen van delinquentie tijdens de jongvolwassenheid (hoofdstuk 2). Inzicht in delinquentie van jongvolwassenen is relatief schaars ten opzichte van informatie over delinquentie en probleemgedrag van kinderen en adolescenten. Voorzover aanwezig is kennis gebaseerd op politie- en justitiestatistieken in plaats van op zelfrapportage waar de gegevens in dit proefschrift uit bestaan.

Ten tweede richt het proefschrift zich op de aard en omvang van voorbodes van delinquentie tijdens de jongvolwassenheid (hoofdstukken 3, 4 en 5). Voortbouwend op het Dual Taxonomy model van Moffitt (1993) wordt de voorspellende waarde van delinquentie en probleemgedrag tijdens de kindertijd en adolescentie voor delinquentie op latere leeftijd onder de loep genomen.

Donker heeft gebruik gemaakt van gegevens uit de Zuid-Hollandstudie waarin het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) sinds 1997 participeert. Oorspronkelijk opgezet om een breed scala van emotionele problemen en gedragsproblemen bij kinderen in kaart te brengen biedt dit in 1983 gestarte longitudinale onderzoek de mogelijkheid om de ontwikkeling van delinquentie tot in de jongvolwassenheid in kaart te brengen.

Het proefschrift is naast een inleidend en uitleidend hoofdstuk opgebouwd uit vier artikelen waarvan één artikel gepubliceerd (*Criminology*, 2003, 41, 3, p. 593-610) en twee ingestuurd. Deze vier hoofdstukken worden achtereenvolgens beschreven. Daarna worden enkele kanttekeningen geplaatst.

Overzicht

In het proefschrift neemt het Dual Taxonomy model van Moffitt (1993) een centrale plaats in. Dit model wordt algemeen erkend als een van de meest invloedrijke verklaringsmodellen binnen de ontwikkelingscriminologie. Moffitt onderscheidt in haar model een levensloop-persistente (hierna: persistente delinquenten) en een adolescentie-gelimiteerde groep (hierna: tijdelijke delinquenten). Beide groe-

pen delictplegers verschillen in aanvang, duur, aard en oorzaken van criminaliteit. De persistente groep delinquenten laat tijdens het gehele leven een patroon van probleemgedrag zien. Reeds vanaf de vroege kindertijd vindt er gedurende hun leven een escalatie van probleemgedrag plaats, wat een voorspellende waarde heeft voor ernstige en gewelddadige delinquentie tijdens de volwassenheid. Oorzaken zijn vooral gelegen in persoonlijke kenmerken, zoals impulsiviteit of een lage intelligentie. Kenmerken waarvan de negatieve impact bovendien vaak wordt versterkt in interactie met omgevingsrisico's, zoals een problematische gezinssituatie.

Daartegenover staan de tijdelijke delinquenten die bij aanvang van de adolescentie betrokken raken bij delinquent gedrag. Na het achttiende levensjaar nemen zij in toenemende mate afstand van delinquent gedrag ten faveure van meer (pro)sociaal gedrag. Oorzaak van de tijdelijke betrokkenheid bij en aantrekkelijkheid van delinquent gedrag is voor adolescenten de mogelijkheid om de 'maturity gap' te overbruggen: de discrepantie tussen biologische en sociale leeftijd en mogelijkheden. Delinquent gedrag lijkt tijdelijk toegang te verschaffen tot een volwassen status, waardoor deze discrepantie tijdelijk wordt overbrugd.

De leeftijd-criminaliteitscurve toont dan ook een duidelijk opgaande lijn in prevalentie van delicten en overtredingen tijdens de adolescentie. Echter, rond het achttiende levensjaar bereikt de curve haar piek, waarna een dalende trend waarneembaar is. Hoewel veel onderzoek is gericht op de jaren voorafgaande aan deze piek, is veel minder bekend over aard en omvang van delinquentie na het achttiende levensjaar tijdens de jongvolwassenheid.

In hoofdstuk 2 worden prevalentie, frequentie en diversiteit van delicten onder jongvolwassenen beschreven. In tegenstelling tot de beschikbare informatie over delinquentiepatronen van jongvolwassenen, die meestal gebaseerd zijn op politie- en justitiestatistiek ofwel slachtofferenquêtes, is in de Zuid-Hollandstudie onder jongvolwassenen gebruik gemaakt van de zelfrapportagemethode. Deze methode wordt niet vertekend door opsporingsprioriteiten van justitie of aangiftebereidheid van slachtoffers (Junger-Tas & Haen Marshall, 1999). Data zijn door interviews verzameld onder 1.547 jongvolwassenen. Gelet op de brede leeftijdsrange is bij de beschrijving van de resultaten een onderverdeling gemaakt tussen drie leeftijdsgroepen van 19-22, 23-26 en 27-30 jaar.

Resultaten laten zien dat ongeveer een derde van de respondenten een of meer overtredingen heeft begaan in de twaalf maanden voorafgaande aan het interview. Na aftrek van het meest voorkomende delict (zwart rijden) blijft hiervan 23,9 procent over. Het grootste deel hiervan komt op het conto van mannen (41,1 procent inclusief zwartrijden en 32,5 procent zonder zwartrijden, tegenover vrouwen 23,2 procent en 16,5 procent). Frequentie en variëteit van delicten zijn daarentegen beperkt. De meerderheid van de daders zegt één of twee typen delicten te hebben gepleegd en dan meestal niet vaker dan één keer per jaar.

Behalve naar prevalentie is gekeken naar de aard van de gepleegde delicten. Delicten en overtredingen hangen sterk samen met leeftijdsgebonden omstandigheden. Winkeldiefstal en stelen van school lijken gedurende de levensloop plaats te maken voor rijden onder invloed en stelen van de werkplek. Hoewel er variatie bestaat tussen verschillende soorten delicten (bijvoorbeeld geweld blijft constant,

terwijl fraude en diefstal van de werkplek toenemen), is bij mannen over de gehele linie gedurende de onderzochte periode van jongvolwassenheid een geleidelijke afname in delinquentie waar te nemen. Bij vrouwen is een dergelijke afname niet gevonden.

In hoofdstuk 3 is onderzocht in hoeverre externaliserend probleemgedrag, zoals gerapporteerd door ouders, tijdens de vroege (4-7 jaar) en late kindertijd (8-11 jaar) dan wel de vroege adolescentie (12-16 jaar) een voorspellende waarde heeft voor delinquentie tijdens de jongvolwassenheid (14 jaar later).

Ten aanzien van delinquentie wordt een onderscheid gemaakt tussen geweldsovertredingen, ernstige overtredingen zoals verkoop van drugs en autodiefstal, en niet-ernstige overtredingen zoals graffiti en vandalisme. Door onderscheid aan te brengen in soorten delinquentie kan worden achterhaald in hoeverre gewelddadige en ernstige delinquentie samenhangt met externaliserend probleemgedrag tijdens de kindertijd. Volgens de theorie van Moffitt (1993) is namelijk vroegtijdig probleemgedrag niet alleen kenmerkend voor persistente delinquenten, maar ook een voorbode voor betrokkenheid bij gewelddadige en ernstige delinquentie. Naast externaliserend probleemgedrag zijn ook internaliserende problemen opgenomen in de analyse.

De invloed van het probleemgedrag als kind op latere betrokkenheid bij delinquentie wordt uitgedrukt in odds ratio's, een statistische maat die de kansverhouding voor twee groepen op een bepaalde uitkomst uitdrukt.

Resultaten laten zien dat de voorspellende waarde van probleemgedrag voor delinquentie 14 jaar later afhankelijk is van het soort delict, de leeftijd, het geslacht en de periode die in ogenschouw wordt genomen. Externaliserend probleemgedrag tijdens de vroege kindertijd heeft alleen een voorspellende waarde voor gewelddadige delinquentie van mannen tijdens de adolescentie, terwijl externaliserend probleemgedrag tijdens de late kindertijd geen voorspellende waarde kent voor latere delinquentie. Externaliserend probleemgedrag tijdens de adolescentie blijkt de kans op gewelddadige delinquentie van volwassen mannen fors te verhogen. Bij vrouwen blijkt de kans op niet-ernstige delinquentie tijdens de jongvolwassenheid eveneens door externaliserend probleemgedrag tijdens de adolescentie te worden verhoogd.

In hoofdstuk 4 staat één aspect uit het Dual Taxonomy model van Moffitt centraal. Een belangrijke stelregel in longitudinaal onderzoek is dat naarmate de tijd verstrijkt verbanden tussen variabelen zwakker worden. Deze longitudinale wet contrasteert met het model van Moffitt, waarin wordt gesteld dat probleemgedrag tijdens de kindertijd een voorbode is voor delinquentie tijdens de volwassenheid. Dit geldt dan voor persistente delinquenten. Gedurende de adolescentie zou de samenhang met delinquentie daarentegen zwakker moeten zijn, gelet op de betrokkenheid van tijdelijke delinquenten bij criminaliteit. Deze groep zou het verband tussen probleemgedrag tijdens de adolescentie moeten afzwakken, waarna de sterkte van het verband tijdens de volwassenheid weer zou moeten aanzwengelen. Oftewel naarmate de tijd verstrijkt, wordt het verband tussen probleemgedrag en delinquentie over de tijd weer sterker, waarmee de longitudinale wet zou worden geschonden. Hoewel de theorie van Moffitt reeds onderhevig is geweest aan verschillende toetsingen (voor een overzicht zie Moffitt e.a., 2001), is vorengenoemde

relatie slechts eenmaal eerder aan een empirische toets onderworpen. Hoofdstuk 4 staat in het teken van deze schending van de longitudinale wet.

Voor het toetsen worden drie periodes onderscheiden: kindertijd, adolescentie en volwassenheid. Daarnaast wordt een onderscheid gehanteerd tussen openlijk agressief probleemgedrag, heimelijk probleemgedrag en statusschendingen, zoals van huis weglopen en spijbelen (Loeber e.a., 1993). Van de laatstgenoemde categorie zijn alleen gegevens over de kindertijd beschikbaar.

Vervolgens wordt geanalyseerd in hoeverre drie hiervoor genoemde categorieën van probleemgedrag alleen en in combinatie met elkaar samenhangen met openlijk en heimelijk probleemgedrag tijdens respectievelijk de adolescentie en de volwassenheid. Net als in hoofdstuk 3 worden er odds ratio's berekend.

De twee belangrijkste uitkomsten zijn dat probleemgedrag tijdens de kindertijd met name samenhangt met openlijk probleemgedrag tijdens de volwassenheid en dat ten tweede de meest voorspellende waarde uitgaat van een combinatie van verschillende soorten probleemgedrag tijdens de kindertijd. Beide uitkomsten kunnen als ondersteuning van de Dual Taxonomy theorie van Moffitt worden beschouwd. Eerstgenoemde conclusie is een duidelijke schending van de longitudinale wet, terwijl de tweede conclusie duidelijk onderstreept dat vooral een combinatie van probleemgedrag van kinderen sterk samenhangt met delinquentie op latere leeftijd. Dit is in overeenstemming met het door Moffitt geschetste patroon van delinquentie van de persistente groep overtreeders.

In hoofdstuk 5 wordt gekeken in hoeverre overeenstemming tussen ouders en leraren ten aanzien van probleemgedrag van kinderen van 4-11 jaar een meer voorspellende waarde heeft ten opzichte van de situatie waarin geen overeenstemming bestaat, en welke informant, indien overeenstemming ontbreekt, een meer voorspellende waarde kent.

De oorzaak van probleemgedrag van de persistente groep is vooral gelegen in persoonlijke kenmerken. Dergelijk probleemgedrag zou zich moeten voordoen in verschillende contexten, zoals thuis en op school, en dus moeten kunnen worden opgemerkt door verschillende informanten. Resultaten laten zien dat overeenstemming tussen ouders en leerkrachten over probleemgedrag, vooral ten aanzien van agressie en statusschendingen, een meer voorspellende waarde kent dan een situatie zonder overeenstemming. Voorts blijkt dat voor jongens van 4-7 jaar het oordeel van leerkrachten een meer voorspellende kracht kent, terwijl dit voor de leeftijdscategorie 8-11 jaar geldt voor ouders. Donker oppert dat ouders van jonge kinderen wellicht minder goed kunnen inschatten of het gedrag van hun kind problematisch is dan ouders van wat oudere kinderen. Bij jonge kinderen zijn het vooral de leerkrachten die een goede vergelijking met leeftijdsgenoten kunnen maken.

Conclusie en discussie

De drie belangrijkste bevindingen in het proefschrift van Donker komen uit de hoofdstukken 2 en 4. Ten eerste vestigt zij de aandacht op delinquentie van jongvolwassenen. De algemeen aangenomen assumptie dat delinquentie na het achttiende levensjaar sterk daalt, wordt genuanceerd door de bevinding dat een derde van de ondervraagden nog steeds een of meer overtredingen op hun naam

heeft staan. In plaats van de late tienerjaren aan te duiden als de periode waarin delinquentie afneemt, pleiten de uitkomsten ervoor de afname van delinquentie enige jaren later te situeren. De uitkomsten laten eveneens zien dat de door Moffitt onderscheiden adolescentie-gelimiteerde groep niet geheel juist is getypeerd. Delinquentie begint weliswaar in de adolescentie, maar blijft zeker niet beperkt tot de adolescentie en gaat in ieder geval door tot in de jongvolwassenheid. Verder blijkt dat leeftijdsgebonden omstandigheden een belangrijke rol spelen bij verklaring van de leeftijd-criminaliteitscurve.

Een tweede belangrijke uitkomst is de empirische ondersteuning van de schending van de longitudinale wet. Voortbouwend op het model van Moffitt (1993) was de verwachting dat probleemgedrag en delinquentie tijdens de kindertijd en volwassenheid de sterkste samenhang vertoonden, omdat delinquentie op beide tijdstippen veroorzaakt wordt door dezelfde groep persistente delinquenten. De samenhang tussen delinquentie tijdens de adolescentie en de volwassenheid zou daarentegen minder sterk moeten zijn, gelet op de tijdelijke betrokkenheid van de adolescentie-gelimiteerde groep delinquenten. De delinquentie van deze groep is namelijk alleen gesitueerd in de adolescentie en is niet reeds begonnen in de kindertijd. Bovendien is delinquentie van deze groep tijdens de adolescentie geen voorbode voor betrokkenheid bij delinquentie tijdens de volwassenheid. Het feit dat probleemgedrag tijdens de kindertijd de meest voorspellende waarde heeft voor openlijk probleemgedrag tijdens de jongvolwassenheid, toont het belang van vroegtijdige (h)erkenning van probleemgedrag. Probleemgedrag tijdens de kindertijd kent echter veel minder voorspellende kracht ten aanzien van heimelijk probleemgedrag. Dit kan, zoals de auteur terecht opmerkt, samenhangen met vorengenoemde conclusie dat een aanzienlijk deel van de jongvolwassenen nog betrokken is bij heimelijk probleemgedrag zoals kenmerkend wordt geacht voor de tijdelijke delinquenten, waardoor de samenhang met de zonder probleemgedrag verlopen kindertijd afneemt.

De derde conclusie is dat de resultaten in hoofdstuk 4 eveneens laten zien dat, naast het vroegtijdig beginnen met probleemgedrag, ook betrokkenheid bij verschillende vormen van probleemgedrag (openlijk en heimelijk probleemgedrag en statusschendingen) tijdens de kindertijd de meest voorspellende waarde kent.

Uit het proefschrift van Donker blijkt dat relaties tussen probleemgedrag en delinquentie, gezien over een langere periode, complex en weinig eenduidig zijn. De samenhang tussen probleemgedrag tijdens verschillende periodes zoals kindertijd en volwassenheid worden sterk bepaald door het soort delict, de informant, het geslacht van de respondent, maar ook de periodes die in ogenschouw worden genomen. Uitkomsten bevestigen de complexiteit van ontwikkelingen van delinquentie. Door verschillende periodes en verschillende soorten delicten te onderscheiden draagt het proefschrift bij aan het meer verfijnen van het inzicht in de criminele ontwikkeling.

Hierin schuilen tevens enige zwakheden. Ten eerste is het gebruik van de gehanteerde operationalisaties van zowel onderscheiden periodes als soorten delicten tussen de verschillende hoofdstukken weinig consistent. Waar in het ene hoofdstuk niet-ernstige, ernstige overtredingen en gewelddadige delicten centraal staan, zijn dat in een ander hoofdstuk openlijk en heimelijk probleemgedrag en statusschendingen.

Vergelijkbaar zijn de verschillen in gedefinieerde periodes. Dat varieert van jongvolwassenheid, midden-volwassenheid en volwassenheid (hoofdstuk 2), vroege kindertijd, midden-kindertijd, vroege adolescentie en volwassenheid (hoofdstuk 3), kindertijd, adolescentie en volwassenheid (hoofdstuk 4) tot vroege kindertijd, late kindertijd en jongvolwassenheid (hoofdstuk 5). Hoewel verschillende operationalisaties wel aansluiting vinden bij eerder onderzoek, vooral wat betreft de soorten probleemgedrag, vindt een verdere onderbouwing van de diversiteit van operationalisaties in de verschillende hoofdstukken van dit proefschrift niet plaats. Interpretatie en met name het vergelijken van uitkomsten tussen verschillende hoofdstukken wordt echter bemoeilijkt door de uiteenlopende operationalisaties.

De Zuid-Hollandstudie biedt binnen een bevolkingsonderzoek (de respons was 80 procent en de uitval bij de zesde meting was 20 procent) de mogelijkheid om verschillende soorten probleemgedrag en delinquentie in relatie tot verschillende periodes in de levensloopontwikkeling met elkaar in verband te brengen. Dat er samenhang bestaat tussen vroege vormen van probleemgedrag en latere betrokkenheid bij delinquentie, is een reeds vaak onderzochte en bevestigde relatie (zie bijvoorbeeld het werk van Donkers promotor Frank Verhulst, de grondlegger van de Zuid-Hollandstudie).

Helaas heeft Donker geen gebruik gemaakt van allerlei verschillende individuele en psychosociale kenmerken in haar analyses (Appendix A bevat een overzicht van de mogelijkheden van de dataset). Daarmee zou bijvoorbeeld kunnen worden achterhaald welke condities van invloed zijn op het betrokken raken bij dan wel stoppen met delinquent gedrag. De enige individuele kenmerken die nu zijn gebruikt, zijn leeftijd, geslacht en sociaal-economische status. De mechanismen achter de ontwikkeling van delinquentie worden door deze studie dan ook niet blootgelegd.

De uitkomsten geven wel een indicatieve ondersteuning voor het Dual Taxonomy model van Moffitt. Het proefschrift maakt duidelijk dat de term adolescentie-gelimiteerd inadequaat is, aangezien delinquentie ook tijdens de jongvolwassenheid voorkomt. Terecht merkt Donker dan ook op dat het beter lijkt de periode waarbinnen de tijdelijke delinquenten zijn gesitueerd, op te rekken en na het achttiende levensjaar nog een periode van ontluikende volwassenheid in te bouwen (Arnett, 2000). Of misschien nog beter, de naam van adolescentie-gelimiteerd te veranderen in late starters (Moffitt gebruikt zelf ook steeds vaker een nieuwe term: adolescence onset). Hoe innovatief het werk van Moffitt ook is, haar tweedeling is zeker niet probleemloos. Haar werk bevat, zo maakt ook dit proefschrift duidelijk, een eigen paradox: levensloop-persistente jongeren stoppen soms toch met delinquent gedrag, terwijl adolescentie-gelimiteerde jongeren als volwassene soms toch doorgaan.

Literatuur

Arnett, J.J. (2000). Emerging Adulthood. A Theory of Development from the Late Teens through the Twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.

Besprekingen

- Donker, A.G., Smeenk, W.H., Laan, P.H. van der & Verhulst, F.C. (2003). Individual stability of antisocial behavior from childhood to adulthood: Testing the stability postulate of Moffitt's developmental theory. *Criminology*, 41, 593-609.
- Junger-Tas, J. & Haen Marshall, I. (1999). The self-report methodology in crime research. In: M.Tonry (ed.). *Crime and Justice. A review of research*. Chicago: University of Chicago Press, 291-367.
- Loeber, R., Wung, P., Keenan, K., Giroux, B., Stouthamer-Loeber, M., Kammen, W.B. van & Maughan, B. (1993). Developmental Pathways in Disruptive Child-Behavior. *Development and Psychopathology*, 5, 103-133.
- Moffitt, T.E., Caspi, A., Rutter, M. & Silva, P.A. (2001). *Sex Differences in Antisocial Behavior*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Moffitt, T.E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior – a developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100, 674-701.